

RAQAMLI SIMULYATSIYALAR VA VIRTUAL LABORATORIYALAR

Yusupov Erkinjon Xurramovich, Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, PhD v.b. dotsent. E mail: erkin.yusupov.2024@mail.ru.

Annatosiya. Maqolada fizikani o'qitishda raqamli simulyatsiyalar va virtual laboratoriyalardan foydalanishning o'rni hamda ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli simulyatsiyalar, virtual laboratoriyalar, raqamli muhit, mustaqil ta'lim.

Annatosia. The article reveals the role and importance of using digital simulations and virtual laboratories in teaching physics.

Key words: digital modeling, virtual laboratories, digital environment, independent education.

Аннотация. В статье раскрываются роль и значение использования цифрового моделирования и виртуальных лабораторий в преподавании физики.

Ключевые слова: цифровое моделирование, виртуальные лаборатории, цифровая среда, независимое образование.

Raqamli simulyatsiyalar va virtual laboratoriyalar yordamida bo'lajar fizika o'qituvchilarining kognitiv faoliyatini rivojlantirish

Dastlab Raqamli simulyatsiyaga to'xtalamiz. Raqamli simulyatsiyalar — bu haqiqiy jarayonlarni yoki hodisalarni model qilish uchun dasturiy ta'minot va algoritmlardan foydalanishdir. Ma'lumki, fizikadan laboratoriya mashg'ulotlarini olib borish uchun har doim ham texnik vositalar mavjud bo'lavermaydi. Shunday hollarda raqamli simulyatsiyalardan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

Talabalar xavfsiz muhitda tajribalar o'tkazishlari mumkin.

Simulyatsiyalarda natijalarni tezda ko'rish va tahlil qilish imkoniyati bo'ladi.

Murakkab jarayonlarni vizual ravishda tushuntirish imkoniyatlari mavjud.

Raqamli muhitda cheklovlar yo'q, katta hajmdagi masalalarni o'rganish imkoniyati bor.

O'qituvchilar va talabalar o'z muvaffaqiyatlariga erishish uchun mustaqil o'rganishlari mumkin.

Bundan ko'rinib turibdiki mustaqil ta'limda ham raqamli simulyatsiyani qo'llash talabalarda mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantiradi.

Shuningdek bugungi kunda fizika o'qitishda virtual laboratoriyalardan keng foydalanilmoqda.

“Virtual laboratoriyalar — bu internet orqali yoki maxsus dasturlar yordamida tajribalar o'tkazish imkonini beruvchi simulyatsion muhitlardir” [1.B.16]. Ularning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

Talabalar tajribalarni interaktiv ravishda o'tkazishlari mumkin, bu esa o'zaro aloqani kuchaytiradi.

Har xil tajribalar va masalalarga kirish imkoniyati, kabi cheklovlarsiz.

Tajriba natijalarini darhol ko'rish va tahlil qilish imkoniyati.

Tajribalarni bir necha bor qayta o'tkazish va natijalarni taqqoslash imkoniyati.

Xavfli tajribalarni xavfsiz muhitda amalga oshirish.

Ya'ni interaktiv o'qitish, extensible resurslar, tezkor natijalar, qayta o'tkazish imkoniyati va risklarni kamaytirish ta'lim samaradorligining asosiy xususiyalaridir.

Fizikani o'qitishda raqamli simulyatsiya va virtual laboratoriyalardan faldalanish natijasida:

O'qituvchilar tajribalar o'tkazish orqali nazariy materialni amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'lishadi.

“Simulyatsiyalar real dunyo jarayonlarini yoritishga yordam beradi, bu esa muddati o'tgan nazariy bilimlarni amaliy ko'rinishda tushunishga yordam beradi” [2.B.85-90.]..

Virtual laboratoriyalar muammolarni aniqlash va ularga yechim topish jarayonlarini rivojlantiradi.

O'qituvchilar o'zlarini rivojlantirishlariga imkon beradigan resurslarga erishishadi.

Grafika va animatsiyalar orqali murakkab fizik jarayonlarni tushunish osonlashadi.

Xulosa qilishimiz mumkinki, “talabalarninig kognitiv faoliyatini rivojlantirishda, va bilim va kunikmalarini kengaytirishda bu vositalarni qo'llash bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etadi. Fizika ta'limida ko'plab imkoniyatlar va afzalliklarni taqdim etadi” [3.B.280-287]. Ularning tadbigi quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi mumkin:

Raqamli simulyatsiyalar, masalan, kuchlarning ta'siri, harakat qonunlari, elektr va magnit maydonlar kabi fizika nazariyalarini vizual ravishda ko'rsatish uchun ishlatiladi. Bu talabalar uchun murakkab kontseptsiyalarni tushunishni osonlashtiradi.

Talabalar simulyatsiyalar yordamida tajribalarni o'tkazish orqali real hayotda (masalan, laboratoriyada o'z tajribalarini olib borishdan oldin) zaruriy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishi mumkin. Bu, ayniqsa, tajribalar o'tkazish xavfli bo'lgan vaziyatlarda foydalidir.

Simulyatsiyalar o'qituvchilarga talabalar bilan birga muammolarni hal qilishda yordam beradi. Ular real vaqtda natijalarni tahlil qilish imkonini beradi va talabalarga muammolarni hal qilishda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Ustozlar va talabalar simulyatsiyalar orqali mustaqil ravishda ishlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Talabalar o'z tajribalari orqali natijalarni o'rganish va tajribalarini yaxshilash imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Raqamli simulyatsiyalar interaktiv o'rganishni rag'batlantiradi. Ushbu interaktivlik orqali talabalar o'z bilimlarini mustahkamlashlari va nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog'lashlari mumkin.

Simulyatsiyalar yordamida o'qituvchilar va talabalar o'rtasida yanada ko'proq muhokama va muloqotga yo'l ochiladi. Bu, o'z navbatida, o'zaro fikr almashishga va jamoaviy o'rganishga hissa qo'shadi. Shu bilan, raqamli simulyatsiyalar fizika

ta'limining samaradorligini oshirish, talabalar o'rtasida qiziqishni kuchaytirish va ularning kognitiv faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Makhmudova D.M. Using artificial intelligence techniques in web application firewall (WAF) // - AIP Conference Proceedings, 2024

2. Israilova F.A. Chirchiq Davlat Pedagogika. "Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalarning o'rni va rollari." Academic research in educational sciences 4.CSPU Conference 1 (2023): 85-90.

3. Махмудова Д.М. - Илмий умумлаштириш лаёқатини тарбиялаш асосида талабаларда креатив фаолиятни ривожлантириш / Science and innovation, 2023.